

ПРОГНОСТИЧНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ

У статті проаналізовано сучасні напрями управління вищою освітою; визначено прогностичні напрями управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ.

Автор зазначає, що має відбуватися реформування таких компонентів освітньої системи, як: зміст освітньої діяльності, кадрове забезпечення, навчально-методичне забезпечення, матеріально-технічна база, оцінювання та контроль результатів.

Ключові слова: компоненти, освітня система, інноваційний розвиток, управління, педагогічний ВНЗ.

Аннотация

Харьковская А.А. *Прогностические направления управления инновационным развитием педагогического вуза*

В статье проанализированы современные направления управления высшим образованием, определены прогностические направления управления инновационным развитием педагогического вуза.

Автор отмечает, что должно происходить реформирование таких компонентов образовательной системы, как: содержание образовательной деятельности, кадровое обеспечение, учебно-методическое обеспечение, материально-техническая база, оценка и контроль результатов.

Ключевые слова: компоненты, образовательная система, инновационное развитие, управление, педагогический вуз.

Annotation

Kharkivska A. *Forward Directions of Innovative Development of Pedagogical Universities*

The article analyzes the current trends of higher education, defined prognostic directions of innovative development of pedagogical universities.

The author notes that should be reforming the educational system components such as: the content of educational activities, staffing, teaching resources, physical infrastructure, evaluation and monitoring results.

Keywords: components, the educational system, innovative development, management Pedagogical Universities.

Постановка проблеми. Розвиток освітніх процесів у всіх сферах життєдіяльності особистості наднаціонального й надрегіонального рівнів, активної міжкультурної взаємодії стають провідними тенденціями світового розвитку, що робить актуальними завдання забезпечення фундаментальності освіти, на цьому наголошує Указ Президента України №926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» [2].

Спираючись на вищезазначений Указ Президента України, можемо стверджувати, що прогностичні напрями управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ мають бути спрямовані на поглиблення науково-методологічної, вдосконалення теоретичної і загальнопрофесійної підготовки, отже на формування професійної компетентності фахівців. Необхідно, також, розвивати здатності майбутніх спеціалістів до адаптації в різних умовах і обставинах професійної діяльності, формувати в них потребу до постійного освоєння нових знань, сучасних технологій і суміжних професій. Досягнення цих цілей можливе у поєднанні національних і європейських технологій в освіті.

В освіті потрібно задатися питанням про виробництво спільних навчальних матеріалів. Адже існуюча модель не тільки затратна, але й досить повільно пристосовується до швидко мінливих запитів споживачів. Це буде вагомий внесок у модернізацію змісту системи освіти, що також дозволить удосконалити освітній процес у ВНЗ.

За умови такого погляду, вважаємо, що на сьогодні актуальним є визначення та розробка прогностичних напрямів управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить аналіз наукової літератури, окремі питання управління вищою освітою, що тісно пов'язані з проблемою нашого дослідження, широко висвітлено у науковій літературі. Зокрема, вагомий внесок зробили С. Анісімов, Є. Ануфрієв, А. Арнольд, Е. Баллер, Л. Буєва, Є. Бистрицький, В. Грехнев, А. Гусейнов, В. Ларцев, В. Малахов, Е. Маркарян, А. Москаленко, Ю. Турчанінова, З. Файнбург, І. Фролов.

Теоретичні основи і технології інноваційної діяльності розглядали такі відомі науковці, як: К. Ангеловскі, В.І. Загвязинський, В.С. Лазарєв, З.Ф. Мазур, О.В. Попова, М.М. Поташнік, А.І. Пригожин, В.А. Сластьонін, Л.С. Подимова, А.В. Хуторський та ін.

Постійно розробляються та вдосконалюються теоретичні основи і технології педагогічної освіти такими дослідниками, як: В.П. Андрущенко, Н.А. Алексєєв, Є.П. Белозерцев, Г.А. Бордовський, В.А. Буравіхін, А.А. Вербицький, А.А. Греков, В.А. Візників, М.І. Лазарєв, Л.І. Міщенко, А.І. Піскунов, В.А. Сластьонін, Є.М. Приков та ін.

Проте аналіз наукових джерел дає підстави дійти висновку, що проблема визначення прогностичних напрямів управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ, не розроблена достатньою мірою.

Мета статті – проаналізувати сучасні напрями управління вищою освітою та визначити прогностичні напрями управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ

Виклад основного матеріалу. У межах модернізації змісту освітньої системи, необхідно навчитися партнерству і спільній роботі в освітніх проектах. ВНЗ самостійно не може надати студентам досить багатий вибір спеціальностей, студенти вимагатимуть усе більше й більше можливостей вибирати, і забезпечити їм цю можливість ми можемо тільки

в співробітництві з ВНЗ-партнерами.

Відповідно до проекту концепції розвитку педагогічної освіти [1], метою розвитку педагогічної освіти є створення такої системи педагогічної освіти, що на основі національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечує формування педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, реалізовувати освітню політику, як пріоритетну функцію держави, що спрямовується на розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб, а також потреби бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Серед засобів реалізації концептуальних основ провідними є: навчально-вихована, наукова й методична діяльність педагогів, впровадження педагогічного досвіду, впровадження ІКТ та створення інформаційно-освітнього середовища, створення інноваційних програм розвитку та інноваційних проектів ВНЗ тощо.

Визначення умов та засобів реалізації концептуальних основ забезпечує можливість обрання прогностичних напрямів УІР педагогічного ВНЗ.

Відповідно до цього, а також враховуючи аналіз сучасних тенденцій та проблем розвитку педагогічної освіти, основними прогностичними напрямами інноваційного розвитку педагогічного ВНЗ були визначені такі: забезпечення концептуальних змін у змісті освітньої діяльності; модернізація елементів освітньої системи; забезпечення постійного впровадження інновацій в освітню систему; інтенсифікація теоретичних наукових розробок та їх інтеграція в освітній процес; приведення теоретичних та методологічних засад управління ВНЗ до сучасних вимог освіти.

При цьому, слід зазначити, що кожний педагогічний ВНЗ має право визначати особисті напрями розвитку, враховуючи особливості взаємозв'язку елементів та компонентів власної освітньої системи.

Першим з визначених прогностичних напрямів є забезпечення

концептуальних змін у змісті освітньої діяльності, що включає в себе: відповідність змісту освітньої діяльності сучасним законодавчим документам; перехід на дворівневу систему освіти – бакалавр, магістр; підготовку студентів за новими перспективними напрямами і спеціальностями; формування гуманного педагогічного середовища, створення умов для розвитку толерантності студентів; запровадження інтегрованих з ВНЗ інших країн навчальних програм та розробка сумісних освітніх програм, навчальних планів; зміну освітніх пріоритетів – від орієнтації на педагогічні спеціальності до орієнтації на багатопрофільність класичного університету; орієнтованість на відкритість університету, мережну взаємодію із соціальними партнерами, роботодавцями, включення їх у систему оцінювання якості освіти, орієнтацію на участь громадських організацій у розвитку ВНЗ; збільшення варіативної частини змісту освіти; розвиток дистанційної освіти; поліпшення організаційної культури та іміджу навчального закладу; підвищення професійного рівня професорсько-викладацького складу; розвиток матеріально-технічної бази, а саме: спорудження нових корпусів, оснащення мультимедіа аудиторій, спорт майданчиків тощо; удосконалення системи моніторингу та оцінювання ефективності: системи управління ВНЗ, якості освітнього процесу, якості наукової діяльності тощо; створення ефективної системи управління діяльністю функціональних структур ВНЗ [3].

Отже, має відбуватися реформування таких компонентів освітньої системи, як: зміст освітньої діяльності, кадрове забезпечення, навчально-методичне забезпечення, матеріально-технічна база, оцінювання та контроль результатів.

Наступним напрямом є модернізація елементів освітньої системи, що має на меті: завершення переходу на кредитно-трансферну систему; забезпечення високої якості підготовки спеціалістів; поєднання освітнього та науково-дослідного процесів для підвищення якості професійної компетентності студентів; удосконалення діагностичної та корекційно-

розвивальної роботи зі студентами; розроблення лекційно-практичного курсу для батьків та педагогів; задоволення інтересів абітурієнтів, студентів, викладачів, адміністративного апарату, громадськості тощо, що зацікавлені в роботі закладу; розробку нових форм взаємодії з партнерами, включаючи роботодавців, які беруть участь у всіх сферах діяльності ВНЗ; забезпечення систематичного, організованого, безперервного зворотного зв'язку та тривалого спостереження за станом освітнього середовища і впливом його на абітурієнтів та студентів, що також дозволить достовірно прогнозувати результати процесу освіти і поступово скорегувати їх.

І, як наслідок, необхідна трансформація таких елементів освітньої системи, як: модернізація навчально-виховного процесу, навчально-виробничої практики та модернізація маркетингової діяльності, тощо.

Прогностичний напрям забезпечення постійного впровадження інновацій в освітню систему включатиме в себе: створення умов для впровадження інноваційних продуктів у практику роботи ВНЗ; розвиток технологій та методик дистанційної освіти; створення науково-методичних праць з урахуванням педагогічного досвіду та інноваційних технологій; створення новітньо-освітніх продуктів; впровадження інноваційних технологій навчання, виховання; перехід на вступне електронне тестування; формування середовища для інноваційного мислення й сприйнятливості, орієнтацію на залучення молодих талановитих професіоналів для викладацької й дослідницької діяльності; створення умов для ефективного практичного використання створеної ІТ-інфраструктури, прикладного програмного середовища ВНЗ, й ІТ-технологій в освітньому процесі на основі моніторингу внутрішнього середовища; розвиток інноваційної інфраструктури ВНЗ, досягнення повної забезпеченості електронними ресурсами за рахунок можливостей медіоцентру, інформаційно-комунікаційної мережі та доступу до фондів світових культурних цінностей; накопичення, аналіз, поширення інформації; накопичення інформаційного потенціалу; накопичення зовнішньої та внутрішньої інформації тощо [4].

І, як наслідок, має відбуватися впровадження інноваційних методів та технологій, створення інформаційно-освітнього середовища.

Розглядаючи прогностичний напрям інтенсифікація теоретичних наукових розробок та їх інтеграція в освітній процес, слід зазначити, що він полягає в підвищенні результативності наукових досліджень; розвитку наукової інфраструктури; розвитку науково-дослідних робіт у навчальному закладі, поєднанні науково-дослідних робіт з потребами роботодавців; систематизації й узагальненні результатів інноваційної діяльності; створенні редакційного центру науково-методичних праць; розробці авторських освітніх методик; перетворення наукової діяльності в фактор інноваційного економічного розвитку області зокрема, та України загалом; підтримці діючих та формуванні нових наукових шкіл ВНЗ та укріплення їх матеріальної бази, і, як наслідок, має відбуватися зміна ролі науки в навчальному закладі.

Управлінська діяльність присутня в змісті всіх напрямів та аспектів діяльності закладу, тому, згідно з обґрунтованою темою цього дослідження, наступним прогностичним напрямом реформування освітньої системи ВНЗ є приведення теоретичних та методологічних засад управління ВНЗ до сучасних вимог освіти, що включає в себе: підвищення ролі колегіальних органів; зміну організаційної структури; розвиток колегіальних засад управління та делегування їм відповідних повноважень; використання нових підходів щодо структури органів управління; підвищення автономії ВНЗ, модернізацію системи управління якістю освітнього процесу; модернізацію системи управління ВНЗ; ефективну взаємодію керівництва ВНЗ із колегіальними органами управління закладом, а саме: вченою радою, що визначає стратегію розвитку ВНЗ; створює організаційно-наукові умови для послідовних системних змін забезпечує аналіз і контроль діяльності ВНЗ; науково-методичною радою, що спрямовує роботу на підвищення рівня професійної компетентності професорсько-викладацького складу, реалізацію творчого потенціалу колективу ВНЗ; з органами студентського

самоврядування, діяльність яких спрямована на вирішення актуальних питань життєдіяльності навчально-виховного соціуму, залучення студентів до соціально-важливої діяльності; упровадження сучасних технологій управління оперативною діяльністю закладу; удосконалення організаційно-педагогічних моделей роботи функціональних структур закладу (регіональних об'єднань, навчально-наукового центру, Ради інноваційного розвитку тощо).

Отже, має відбуватися модернізація управління ВНЗ через інтеграцію загально управлінських підходів, принципів, функцій та методів та зміну організаційної структури.

У межах цього дослідження, як інновації в системі управління педагогічними ВНЗ, розглядаються моделі, які перетворюють характер освіти з урахуванням таких його змістовно та якісно важливих характеристик як: гармонізований керований інноваційний розвиток; гуманістично-особистісна орієнтація; варіативність; забезпечення високої якості освітніх послуг і захист прав споживачів освітніх послуг; характер взаємодії викладача і студента та їх позиції упродовж процесу навчання; ефективна організація навчального процесу, зокрема, із використанням сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій тощо.

Спираючись на те, що сам освітній процес має багато як теоретичних, методологічних, практичних так і інноваційних й організаційних аспектів, то розробка та впровадження системи УІР у педагогічному ВНЗ має здійснюватися передусім шляхом створення концептуальних основ управління інноваційними процесами, що на рівні навчального закладу має складатися з управляючої підсистеми, до якої входять ректор, проректори, що відповідають за основні напрями роботи та керівник відділу, який відповідає за інноваційну діяльність. Особливістю цієї підсистеми є те, що вона повинна пронизувати всі ланки, що безпосередньо надають освітні послуги. Сам відділ, на який покладатиметься відповідальність за інноваційну діяльність, має виступати лише консультативним органом та

координатором цієї роботи у ВНЗ. Виконання ж програм з реалізації інноваційних проектів має відбуватися на рівні всіх структурних підрозділів педагогічного ВНЗ та на рівні його керівництва. Управління визначатиметься рівнем складності та необхідністю наявних повноважень для реалізації конкретного інноваційного проекту.

Поряд з цим, даний процес не має бути хаотичним, а реалізовуватись у відповідності до розробленої та прийнятої програми УІР, що має встановлювати чіткі цілі, пріоритети та напрями інноваційної діяльності, а також визначати керівників та виконавців таких інноваційних проектів [5].

При реалізації прогностичних напрямів УІР педагогічного ВНЗ обов'язково мають враховуватися обґрунтовані принципи управління, а саме: принцип гармонізованого керованого інноваційного розвитку; принцип регулярного зворотного зв'язку з споживачами освітніх послуг; принцип організаційної культури; принцип відкритості управління ВНЗ; принцип постійного інноваційного розвитку управління ВНЗ; принцип постійного розвитку персоналу ВНЗ, тому що досвід реалізації інноваційних проектів багатьох компаній світу свідчить, що високі результати досягаються за умов врахування таких факторів, як: встановлення чітких та досяжних цілей; відповідним плануванням робіт; кваліфікацією членів команди; системою контролю термінів і результатів робіт; якістю виконання завдань; заходами з подолання опору змінам [4].

Висновки. Розвиток теорії і практики УІР педагогічного ВНЗ за сучасних умов модернізації управління освітою може перетворитися в рушійну силу освітнього процесу, стати фактором якості вітчизняної освіти в період її входження в єдиний європейський та світовий простір. Моделювання УІР педагогічного ВНЗ передбачає запровадження інноваційних принципів, функцій, методів, технологій, організаційної структури управління.

Список використаних джерел

1. Розпорядженні Кабінету Міністрів України №1722 від 27.08.2010 «Про схвалення Концепції Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1722-2010-p>.

2. Указ Президента України № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» : за станом на 30 вересня 2010 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/926/2010>.

3. Харківська А.А. Управління системою вищої освіти в контексті XXI ст. / А.А. Харківська // Науковий колегіум. Науковий інформаційний журнал. Проблеми вищої освіти: зб. наук. пр. / [гол. ред. Бондаренко М.Ф. та ін.]. – Харків, ПФ «Колегіум». – 2011. –№3(64) – С. 33-38.

4. Харківська А.А. Проблеми оцінювання якості знань майбутніх фахівців / А.А. Харківська // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (17-18.03.2009р. м. Суми) – Сумський обласний інститут післядипломної освіти. –Суми : Рвв СОІППО, 2009. – С. 62-68.

5. Харківська А.А. Особливості інноваційного розвитку педагогічної практики у ВНЗ / А.А. Харківська // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових доповідей за матеріалами XXII Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація європейської вищої освіти в контексті Болонського процесу», 17-20 травня 2011 року / Редкол.: Ф.Г. Ващук (голова), Х.М. Олесик, І.В. Артёмов та ін.; Упор. К.М. Мовчан.– Ужгород: ЗакДу, 2011. – Вип 3(22). – Ч2. – С.43-53.